Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

17. siječnja 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Sprečavanje korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma – Direktiva 2005/60/EZ – Područje primjene – Članak 2. stavak 1. točka 3. podtočka (c) i članak 3. točka 7. podtočka (a) – Predmet poslovanja društva koji se sastoji u prodaji trgovačkih društava upisanih u registar trgovačkih društava i osnovanih s isključivim ciljem prodaje – Prodaja ostvarena ustupanjem udjela poduzetnika u prethodno osnovanom društvu”

U predmetu C-676/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Nejvyšší správní soud (Visoki upravni sud, Češka Republika), odlukom od 2. prosinca 2016., koju je Sud zaprimio 27. prosinca 2016., u postupku

CORPORATE COMPANIES s.r.o.

protiv

Ministerstvo financí ČR,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: R. Silva de Lapuerta (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, C. G. Fernlund, A. Arabadjiev, S. Rodin i E. Regan, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za češku vladu, M. Smolek, J. Vláčil i J. Pavliš, u svojstvu agenata,

– za španjolsku vladu, A. Gavela Llopis, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, M. Šimerdová i T. Scharf, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: češki

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 2. stavka 1. točke 3. podtočke (c) kao i članka 3. točke 7. podtočke (a) Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (SL 2005., L 309, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 2., str. 116.).

2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između društva CORPORATE COMPANIES s.r.o. (u daljnjem tekstu: Corporate Companies) i Ministerstvo financí ČR (Ministarstvo financija, Češka Republika), u povodu postupka nadzora koji je pokrenulo to ministarstvo u vezi s time pridržava li se društvo Corporate Companies obveza utvrđenih nacionalnim pravom kojim je prenesena Direktiva 2005/60.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 1., 2., 5., 9., 10., 15. i 46. Direktive 2005/60 glase:

„(1) Iznimno veliki tokovi prljavog novca mogu narušiti stabilnost i ugled financijskog sektora i ugroziti jedinstveno tržište, dok terorizam potkopava same temelje našeg društva. Uz kaznenopravni pristup rezultate mogu dati i preventivni napori putem financijskog sustava.

(2) Dobro funkcioniranje, integritet i stabilnost kreditnih i financijskih institucija te povjerenje u financijski sustav kao cjelinu mogli bi biti ozbiljno narušeni naporima kriminalaca i njihovih suradnika bilo u prikrivanju porijekla prihoda stečenih kriminalnim djelovanjem ili u usmjeravanju zakonitog ili nezakonitog novca u terorističke svrhe […]

[…]

(5) Pranje novca i financiranje terorizma često se provode u međunarodnom okruženju. Mjere koje se donose jedino na nacionalnoj razini ili čak na razini [Europske unije], a koje ne uzimaju u obzir međunarodnu koordinaciju i suradnju imale bi vrlo ograničen učinak. Mjere koje [Unija] donosi u ovom području stoga moraju biti usklađene s ostalim aktivnostima koje se poduzimaju u ostalim međunarodnim forumima. Aktivnosti [Unije] trebaju i nadalje posebno voditi računa o preporukama Stručne skupine za financijsko djelovanje (FATF – Financial Action Task Force, dalje u tekstu FATF), koja predstavlja najistaknutije međunarodno tijelo za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma. Budući da su preporuke FATF-a značajno revidirane i proširene u 2003., ova Direktiva mora biti usklađena s tim novim međunarodnim standardom.

[…]

(9) Iako se Direktivom 91/308/EEZ [Vijeća od 10. lipnja 1991. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca (SL 1991., L 166, str. 77.)] propisuje obveza identifikacije stranke, ona ne obrađuje dovoljno detaljno relevantne postupke. S obzirom na iznimnu važnost ovog aspekta sprečavanja pranja novca i financiranja terorizma, primjereno je, u skladu s novim međunarodnim standardima, uvesti određenije i detaljnije odredbe koje se odnose na identifikaciju stranke i svakog eventualnog stvarnog vlasnika i provjeru njihova identiteta. U tu svrhu potrebno je precizno definirati pojam ‚stvarni vlasnik'. U slučajevima kada treba utvrditi stvarnog vlasnika pravnog subjekta ili pravne organizacije primjerice zaklade ili trusta pa je stoga nemoguće identificirati pojedinca kao stvarnog vlasnika, dovoljno je identificirati skupinu osoba koje trebaju postati korisnici zaklade ili trusta. Ovaj zahtjev ne bi trebao uključivati identifikaciju pojedinaca unutar te skupine osoba.

(10) Institucije i osobe na koje se odnosi ova Direktiva obavljaju, u skladu s ovom Direktivom, identifikaciju i provjeru identiteta stvarnog vlasnika. […]

[…]

(15) S obzirom da je pooštrenje kontrole u financijskom sektoru potaknulo osobe koje peru novac i one koje financiraju terorizam da pronađu alternativne metode za prikrivanje porijekla prihoda stečenog kriminalnim djelovanjem i da se ti kanali mogu koristiti za financiranje terorizma, obveze koje se odnose na mjere za sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma odnose se i na posrednike u životnom osiguranju i pružatelje usluga trusta i trgovačkih društava.

[…]

(46) Budući da [je] cilj ove Direktive, […] sprečavanje upotrebe financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma […]"

4 Člankom 2. stavkom 1. Direktive 2005/60 na sljedeći su način određene osobe na koje se ona primjenjuje:

„Ova se Direktiva primjenjuje na:

(1) kreditne institucije;

(2) financijske institucije;

(3) sljedeće pravne ili fizičke osobe u obavljanju njihovih profesionalnih djelatnosti:
(a) revizore, vanjske računovođe i porezne savjetnike;
(b) javne bilježnike i ostale nezavisne pravne stručnjake […]

[…]
(c) pružatelje usluga trustova ili usluga trgovačkih društava koji nisu obuhvaćeni točkama (a) ili (b);

[…]"

5 U skladu s člankom 3. te direktive:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

(7) ‚pružatelji usluga trusta i trgovačkih društava' znači sve fizičke ili pravne osobe koje u poslovnom smislu pružaju bilo koju od sljedećih usluga trećim stranama:
(a) osnivanje trgovačkih društava ili ostalih pravnih osoba;

[…]"

Češko pravo

6 Zakonom br. 253/2008 o određenim mjerama protiv legalizacije prihoda od kaznenih aktivnosti i protiv financiranja terorizma, kako je izmijenjen (u daljnjem tekstu: Zakon o sprečavanju pranja novca), u češko je pravo prenesena Direktiva 2005/60.

7 U skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (h) podtočkom (1) Zakona o sprečavanju pranja novca – kojim se u unutarnje pravo prenose odredbe članka 2. stavka 1. točke 3. podtočke (c) i članka 3. točke 7. podtočke (a) Direktive 2005/60 – „osobom na koju se primjenjuju obveze" za potrebe primjene tog zakona smatra se „svaka osoba […] koja drugoj osobi pruža […] usluge koje se sastoje u osnivanju pravnih osoba".

8 U skladu s člankom 2. stavkom 3. Zakona o sprečavanju pranja novca:

„Obveze se ne primjenjuju na osobu koja djelatnost iz stavka 1. ne obavlja kao svoju profesionalnu djelatnost, osim kad je riječ o osobama iz stavka 2. točaka (c) i (d)."

Glavni postupak i prethodno pitanje

9 Društvo Corporate Companies je pravna osoba sa sjedištem u Pragu (Češka Republika) čiji je predmet poslovanja prodaja „*ready-made*" društava, odnosno društava koja su već upisana u registar trgovačkih društava. Društvo Corporate Companies te prodaje obavlja prijenosom svojih udjela u kapitalu tih društava na svoje stranke.

10 Na temelju mišljenja od 18. kolovoza 2015., Ministarstvo financija pokrenulo je postupak nadzora pridržavanja društva Corporate Companies obveza utvrđenih osobito Zakonom o sprečavanju pranja novca.

11 Budući da je smatralo da nije „osoba na koju se primjenjuju obveze" u smislu tog zakona, društvo Corporate Companies podnijelo je tužbu Městskom soudu v Praze (Općinski sud u Pragu, Češka Republika), od kojeg je tražilo da se utvrdi da je postupak nadzora koji je pokrenulo Ministarstvo financija nezakonit.

12 Městský soud v Praze (Općinski sud u Pragu) presudom od 25. svibnja 2016. presudio je da se na društvo Corporate Companies primjenjuje članak 2. stavak 1. točka (h) podtočka (1) Zakona o sprečavanju pranja novca. U tom pogledu taj je sud naglasio da se ta odredba primjenjuje na osobe koje u okviru svoje profesionalne djelatnosti osnivaju pravne osobe za svoje stranke, neovisno o tome rade li to na zahtjev stranke ili pravne osobe osnivaju kako bi ih uključile u portfelj ponuda za potencijalne stranke. Městský soud v Praze (Općinski sud u Pragu) stoga je odbio tužbu društva Corporate Companies.

13 To je društvo protiv te odluke podnijelo žalbu u kasacijskom postupku sudu koji je uputio zahtjev, tvrdeći da djelatnost osnivanja društava obavlja za svoje potrebe i o svojem trošku. Nadalje navodi da se, s obzirom na to da u osnivanju društava ne raspolaže imovinom koja pripada drugim osobama, ne može smatrati „osobom na koju se primjenjuju obveze" u smislu članka 2. stavka 1. točke (h) podtočke (1) Zakona o sprečavanju pranja novca. Usto, ne samo da predmet poslovanja društva Corporate Companies nije osnivanje društava za stranke u pravom smislu riječi već se ono, čak i da se zaključi da doista obavlja sličnu aktivnost, svejedno ne može smatrati „osobom na koju se primjenjuju obveze" u smislu tog zakona, s obzirom na to da ta trgovačka društva ne osniva u ime niti za račun stranke, slijedom čega mu se ne može prigovoriti da je samo fiktivni subjekt za svoje stranke.

14 U tim je okolnostima Nejvyšší správní soud (Visoki upravni sud, Češka Republika) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Primjenjuje li se članak 2. stavak 1. točka 3. podtočka (c) Direktive 2005/60/EZ u vezi s člankom 3. stavkom 7. točkom (a) te direktive i na osobe koje u okviru svoje profesionalne djelatnosti prodaju trgovačka društva koja su upisana u registar trgovačkih društava te su osnovana s ciljem prodaje (tzv. „*ready-made companies*"), čija se prodaja ostvaruje prijenosom poslovnog udjela u društvu kćeri koje se prodaje?"

O prethodnom pitanju

15 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li članak 2. stavak 1. točku 3. podtočku (c) Direktive 2005/60/EZ u vezi s njezinim člankom 3. stavkom 7. točkom (a) tumačiti na način da se te odredbe primjenjuju na osobu poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, čija se poslovna djelatnost sastoji u prodaji društava koja je osnovala sama, bez ikakva prethodnog zahtjeva svojih potencijalnih stranaka, s ciljem prodaje tim strankama ustupanjem svojih udjela u kapitalu društva koje se prodaje.

16 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da društvo Corporate Companies osniva pravne osobe, uključuje ih u svoj portfelj kako bi ih ustupilo potencijalnim strankama te, u slučaju kupnje, prenosi na kupca svoje udjele u kapitalu prodanog društva. Tako osnovana društva ne obavljaju nikakvu djelatnost. Riječ je, dakle, o „praznim školjkama" koje se samo nalaze u portfelju društva Corporate Companies, u očekivanju prodaje.

17 U skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom 3. podtočkom (c) Direktive 2005/60, ta se direktiva primjenjuje na pružatelje usluga trustova ili usluga trgovačkih društava koji nisu obuhvaćeni točkama (a) ili (b) te točke 3. Člankom 3. točkom 7. podtočkom (a) te direktive pojašnjeno je da „pružatelji usluga trusta i trgovačkih društava" znači sve fizičke ili pravne osobe koje u poslovnom smislu trećim stranama pružaju usluge osnivanja trgovačkih društava ili ostalih pravnih osoba.

18 Slijedom toga, iz samog teksta članka 3. točke 7. podtočke (a) Direktive 2005/60 proizlazi da se obveze iz te direktive primjenjuju na sve fizičke ili pravne osobe čija se djelatnost sastoji u pružanju stranci točno određene usluge, odnosno osnivanja društava ili drugih pravnih osoba.

19 Međutim, kao što je to u svojim pisanim očitovanjima istaknula španjolska vlada, takva je usluga pružena kako u slučaju kad treća osoba fizičkoj ili pravnoj osobi povjeri zadatak osnivanja društva u njezino ime i za njezin račun tako i u slučaju kad treća osoba kupi društvo koje je ta osoba prethodno osnovala s isključivim ciljem njegove prodaje.

20 Suprotno onomu što tvrdi društvo Corporate Companies, pitanje je li spomenuta osoba takvo društvo osnovala na zahtjev stranke ili s ciljem njegove kasnije prodaje potencijalnoj stranci nije relevantno za potrebe primjene te odredbe.

21 Naime, prije svega, u članku 3. stavku 7. točki (a) Direktive 2005/60 ne razlikuju se ta dva slučaja.

22 Nadalje, ta direktiva ne sadržava nijedan element na temelju kojeg bi se moglo zaključiti da je namjera zakonodavca Unije bila iz područja primjene tog članka 3. točke 7. podtočke (a) isključiti osobe koje obavljaju poslovnu djelatnost poput one društva Corporate Companies.

23 Naposljetku, takvo isključenje ne bi bilo u skladu s ciljem te direktive.

24 U vezi s time, valja istaknuti da, kao što to proizlazi iz naslova i uvodnih izjava te direktive, njezin je cilj sprečavanje korištenja financijskim sustavom u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (vidjeti u tom smislu presudu od 25. travnja 2013., Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, t. 46.).

25 Naime, kao što to proizlazi iz uvodnih izjava 1. i 2. iste direktive, te kaznene aktivnosti mogu imati negativne učinke na dobro funkcioniranje, integritet i stabilnost kreditnih i financijskih institucija kao i na povjerenje u financijski sustav te, naposljetku, na jedinstveno tržište.

26 Slijedom toga, odredbe Direktive 2005/60 pretežno su preventivne naravi, s obzirom na to da se njima nastoje utvrditi, u skladu s pristupom utemeljenim na riziku, preventivne i odvraćajuće mjere borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma kao i očuvanja dobrog funkcioniranja i integriteta

financijskog sustava. Cilj je tih mjera sprečavanje tih aktivnosti ili barem njihovo ograničavanje, koliko je to moguće, postavljanjem u tu svrhu zapreka peračima novca i osobama koje financiraju terorizam u svim mogućim stadijima tih aktivnosti.

27 U tom kontekstu, cilj je Direktive 2005/60 nametnuti određenim osobama, zbog njihova sudjelovanja u izvršavanju financijske transakcije ili aktivnosti, određene obveze, odnosno osobito identifikaciju stranke i stvarnog vlasnika i provjeru njihova identiteta, prikupljanje informacija o planiranoj svrsi i namjeni poslovnog odnosa kao i obvezu prijavljivanja nadležnim tijelima svake naznake pranja novca ili financiranja terorizma.

28 Međutim, s obzirom na to da je, s jedne strane, trgovačko društvo prikladna struktura za ostvarenje kako pranja novca tako i financiranja terorizma jer omogućava prikrivanje nezakonito ostvarenih sredstava koja će se legalizirati pomoću tog društva, kao i financiranje terorizma posredstvom tog društva, te da je, s druge strane, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 9. Direktive 2005/60, identifikacija stranke ključan element sprečavanja tih aktivnosti, razumno je da je zakonodavac Unije tom direktivom predvidio nadzor osnivanja takve strukture od strane osobe ili poduzetnika u ime treće osobe, čime je postavio prvu zapreku radi odvraćanja svih osoba koje se namjeravaju koristiti društvom za omogućavanje takve vrste aktivnosti.

29 Takav je nadzor to važniji imajući u vidu da osnivanje društva samo po sebi predstavlja pothvat koji po svojoj prirodi podrazumijeva povećan rizik pranja novca i financiranja terorizma, zbog financijskih transakcija koje uobičajeno čine dio tog pothvata, poput unosa kapitala i, ovisno o slučaju, imovine osnivača društva. Naime, takvim se transakcijama može omogućiti da osnivač društva u financijski sustav unese nezakonite prihode, pa je stoga važna provjera identiteta svake stranke i stvarnog vlasnika u okviru tog pothvata kao i to da se na osobe koje u okviru svoje profesionalne djelatnosti osnivaju društvo u korist treće osobe primjenjuju obveze utvrđene Direktivom 2005/60.

30 Važno je naglasiti da takav rizik postoji ne samo u slučaju kad društvo osniva osoba u okviru svoje djelatnosti za račun i u ime treće osobe nego i kada, kao u ovom slučaju, društvo koje je osoba prethodno osnovala u okviru svoje djelatnosti s isključivim ciljem prodaje potencijalnim strankama doista bude prodano stranci, prijenosom na nju udjela te osobe u kapitalu tog društva.

31 Međutim, tumačenjem članka 3. točke 7. podtočke (a) Direktive 2005/60 na način koji zagovara društvo Corporate Companies – odnosno tako da se ta odredba ne primjenjuje na osobu čija se poslovna djelatnost sastoji u prodavanju takve vrste prethodno osnovanih društava – peračima novca i osobama koje financiraju terorizam pružio bi se idealan instrument za zaobilaženje prve zapreke koju je zakonodavac Unije postavio radi sprečavanja korištenja takvim društvima za takve aktivnosti.

32 Nepostojanjem obveza povezanih sa sprečavanjem pranja novca i financiranja terorizma koje se primjenjuju na osobu poput društva Corporate Companies, osobito obveze provjere identiteta stranke i stvarnog vlasnika, s jedne strane, prikrio bi se identitet stvarnih stjecatelja prodanih društava ili osoba koje djeluju za njihov račun i, s druge strane, omogućilo bi se prikrivanje porijekla i svrhe prijenosa imovine izvršenih pomoću tih društava.

33 Drugim riječima, takvim bi se tumačenjem članka 3. točke 7. podtočke (a) Direktive 2005/60 u konačnici omogućilo upravo ono što se tom direktivom nastoji izbjeći.

34 S obzirom na prethodna razmatranja, na prethodno pitanje valja odgovoriti na način da članak 2. stavak 1. točku 3. podtočku (c) Direktive 2005/60/EZ u vezi s njezinim člankom 3. točkom 7. podtočkom (a) treba tumačiti na način da se te odredbe primjenjuju na osobu poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, čija se poslovna djelatnost sastoji u prodaji društava koja je osnovala sama, bez ikakva prethodnog zahtjeva svojih potencijalnih stranaka, s ciljem prodaje tim strankama ustupanjem svojih udjela u kapitalu društva koje se prodaje.

Troškovi

35 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 2. stavak 1. točku 3. podtočku (c) Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma u vezi s njezinim člankom 3. točkom 7. podtočkom (a) treba tumačiti na način da se te odredbe primjenjuju na osobu poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, čija se poslovna djelatnost sastoji u prodaji društava koja je osnovala sama, bez ikakva prethodnog zahtjeva svojih potencijalnih stranaka, s ciljem prodaje tim strankama ustupanjem svojih udjela u kapitalu društva koje se prodaje.

Potpisi